

ERMENİSTAN'IN ETNİK TEMİZLİK, SOYKIRIM VE İŞGALCİLİK POLİTİKASININ SONUÇLARI

The Results of Ethnic Cleaning, Genocide and Aggression Policy of Armenia

Elçin AHMEDOV*

ABSTRACT

Historical information shows that the transfer of a large number of Armenians from Iran and Turkey to mountainous Karabakh, a strategically important region of Azerbaijan, started in the early nineteenth century. This transfer process continued as part of colonial policy of the Tsarist Russia throughout the nineteenth century and ultimately affected the demographic change in the region. Artificially increasing the number of Armenians in this region let them start their territorial claims against Azerbaijan in the early twentieth century.

The article indicates that over the last 200 years Azerbaijani people being subjected to ethnic cleansing, genocide and aggression policy being deported from their native land became refugee and IDPs. At the same time, according to the facts the article analyses aggression policy of Armenia against Azerbaijan which was supported by the ruling circles of the Soviet Union.

Armenians carried out ethnic cleansing, genocide and aggression policy against Azerbaijanis and forced them to leave their own lands and turned them to refugees. At the same time, in the article at the end of the XX century genocide committed in Khojaly by Armenians is estimated one of the most terrible crimes committed against humanity and mankind.

Key Words: Azerbaijan, Karabakh, Khojaly, Armenia, occupation, ethnic cleansing policy, genocide, aggression

Ermenistan'ın İşgalcilik Politikasının Aşamaları

Tarihi bilgiler gösteriyor ki, stratejik açıdan önemli bir öneme sahip olan Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinin dağlık bölümüne İran'dan ve Türkiye'den çok sayıda Ermeni nüfusunun aktarılmasına XIX yüzyılın başlarında başlanmıştır. Çarlık Rusyasının sömürgecilik politikasının bir parçası olan bu göçürülme süreci bütün XIX yüzyıl boyunca devam ettirilmiş ve sonuçta bölgede demografik duruma etki göstermiştir. Ermenilerin bu bölgede yapay olarak çoğaltılması onların yirminci yüzyılın

* Doç.Dr. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Başkanlığına bağlı Devlet İdarecilik Akademisi, elchin_ahmedov@yahoo.com

başlarından başlayarak Azerbaycan'a karşı toprak iddialarının baş kaldırmasına sebep olmuştur.

“Büyük Ermenistan” fikri ile yaşayan Ermeniler kendi amaçları için dış hamilerinin yardımlarıyla çeşitli dönemlerde Azerilere ve Türklere karşı korkunç terör ve soykırım hayata geçirmekle etnik temizlik politikası yürütmüşler. Öyle ki, Azerbaycan halkı son 200 yılda Ermeni milletcilerinin sürekli olarak etnik temizlik, soykırım ve saldırganlık politikasına maruz kalarak, kendi tarihi topraklarından göç ettirilmiş, göçkün ve zorunlu mülteciye çevrilmişlerdir.

Sovyet döneminde Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinin dağlık kısmında yaşayan Ermeni toplumu tüm siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel konuları içeren muhalefete sahip olsa da, Ermenistan kendi toprak iddialarını birkaç kez ortaya atmış, ancak isteğine ulaşamamıştır.

Fakat, buna karşılık 23 Aralık 1947 yılında SSCB Bakanlar Sovyeti'nin “Ermenistan SSC'den kolhozcu ve diğer Azerbaycanlı nüfusun Azerbaycan SSC'nin Kür-Aras ovasına aktarılması hakkında” kararına göre 1948-53 yıllarında Azerbaycanlıların tarihi topraklarından, özellikle de Erivan ve çevre bölgelerinden toplu sınırdışı edilmesi sonucunda 150 bine yakın soydaşımız şiddete maruz kalarak Azerbaycan'ın aran (düzlük) rayonlarına aktarılmıştır¹.

XX yüzyılın 80'li yıllarının ikinci yarısında Ermeniler kendilerinin yakın ve uzak yurtdışındaki hamilerinin yardımlarıyla “Büyük Ermenistan” fikrini hayata geçirmek için açıklık ve demokrasiyi kullanarak yeniden Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesine dair toprak iddiaları ileri sürdüler. SSCB'nin çöküşü sırasında Dağlık Karabağ bölgesinde yaşayan Ermenilere Azerbaycan'dan ayrılarak Ermenistan birleşmeyin zorunluluğu fikrini yapay olarak kabul ettiren saldırgan devlet buna ulaşmak için Dağlık Karabağ'dan 50 bin azerbaycanlıyı soykırım ve tecavüze maruz bırakıp göçe maruz koymuş, ayrıca Ermenistan'dan 250 bin azerbaycanlıyı tarihsel yaşadığı topraklardan şiddetli bir şekilde sınırdışı etmiştir.

Sorunun başlangıcında saldırgan saldırıya maruz kalanın aynı tutulması sonucunda bugüne kadar çözümlenemeyen sorun meydana gelmiş oldu. Sovyet yönetiminin konuya zamanında ve ilkeli fiyat vermemesi, Ermenistan'ın toprak iddialarının asılsız olduğunun gösterilmemesi önce

¹ Azerbaycanlıların soykırımı ile ilgili Azerbaycan Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı'nın Fermanı, 26 mart 1992 – *Azerbaycanlıların Soykırımına Dair* (8 dilde). Bakü, 1998, s. 8; *Ermeni Terörist Gruplarının İnsanlığa Karşı Cinayetleri (XIX-XXI Asır.)*. Bakü 2002, s. 157-160

Esgeran, sonra ise, Ermeniler tarafından özel plan çerçevesinde hazırlanmış Sumqayıtta yaşanan trajik olaylara yol açtı.

Artık 1988 yılının ikinci yarısında durum o kadar karışık bir hal aldı ki, Dağlık Karabağ Bağımsız Vilayetinin Azeri halkına karşı silahlı saldırı oldu. Öyle ki, Ağustos'un sonu ve Eylül'ün başlarında Kerkicahan ve Hocalı üzerine Ermenilerin toplu saldırısı yaşandı. 18 Eylül'de Ermeniler Hankendi'nde yaşayan 15 bin kadar azerbaycanlıyı kentten zorla çıkardılar, onların evleri yakıldı, kendilerini ise Şuşa ve çevre rayonlara taşınmaya zorladılar.

Ayrıca, eski SSCB yönetiminin hamiliyi sayesinde Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesine dair toprak iddiasında bulunan Ermenistan Meclisin gizli talimatına göre, iki hafta içinde, 1988 yılı 22 Ekim 'den 7 Aralık'a kadar olan süre içinde Azeriler yaşayan 22 rayonda 170 sırf ve 94 karışık (Ermenilerle) yerleşim yerleri boşaltılmış, sonuçta 200 bin Azeri nüfus Azerbaycan'a kovulmuştur.

Sonuçta, Ermenistan'ı Azerbaycanlılardan temizlemek talimatı uygulanarak, 216 Azerbaycanlı vahşice katledilmiş, binlerce kadın, çocuk ve ihtiyar vücut hasarı görmüş, on binlerce ailenin emlaki yağma edilmiştir².

Öyle ki, Sovyet yönetiminin çok ciddi ve affedilmez hataları ve Ermeni tarafdarı politikası 1990 yılının sonu-1991 yılı başında durumun gittikçe kötüleşmesine neden oldu, DKBV ve Azerbaycan'ın Ermenistan ile komşu bölgelerinde Ermeni saldırısı daha genişlendi.

Bu yıllarda Moskova-Bakü yolcu trenlerinde, Tiflis-Bakü, Tiflis-Ağdam, Ağdam-Şuşa, Ağdam-Hocalı güzergahları üzere otomobillerde yapılan terör eylemleri sonucunda yüzlerce Azeri'nin hayatına son verildi. Binlerce Azerbaycanlı Moskova tarafından himaye edilene Ermenilerin işgalcilik politikasının kurbanı oldu.

Maalesef olayların başlangıcında Ermeni ayrılıkçılarının önünün alınmaması durumu gitgide kötüleştirmekteydi. Sonuçta, Ermeniler Azerbaycan hükümeti tarafından kontrol edilmeyen vilayette Ermenistan'dan gönderilen silahlı çeteler ve askeri teknolojinin yardımıyla Azerbaycanlılara karşı daha kanlı cinayetler işlediler ki, bu da sorunun büyüyüp büyük ölçekli savaşa dönüşmesine neden oldu.

² Arzumanlı V., Mustafa N., *Tarihin Kara Sayfaları, Sınırdışı, Soykırım, Göçgünlük*, Bakü 1998, s. 68

1991 yılından Karabağ'ın dağlık kısmında meydana gelen olayların gerginliği giderek artıyordu. Artık toplumsal-siyasal durum büyük felaketin yaklaşmasını haber vermekteydi. 1991 yılının Haziran-Aralık aylarında Ermeni silahlı kuvvetlerinin Hocavendin Karadağlı ve Esgeran ilçesi Meşeli köyüne saldırısında 12 kişi öldürüldü, 15 kişi ise yaralandı. Aynı yılın Ağustos ve Eylül aylarında Şuşa-Cemilli, Ağdam-Hocavend ve Ağdam-Karadağlı otobüslerinin Ermeni silahlı birlikleri tarafından ateşe tutulması sonucu 17 kişi ölmüş, 90 kişiye kadar Azerbaycanlı yaralanmıştır³.

1991 yılının Ekim ayının sonunda ve Kasım ayında Karabağ'ın dağlık bölgesindeki 30'dan fazla yerleşim birimi, aynı zamanda Tuğ, İmaret-Kervend, Sırhavend, Meşeli, Cemilli, Umitli, Karadağlı, Kerkicahan ve başka bu gibi diğer stratejik öneme sahip köylerimiz Ermeniler tarafından yakıldı, yıkıldı ve talan edildi⁴.

Genellikle, 1988-1991 yıllarında, yani olayların başlangıcından SSCB'nin çökmesine kadar olan dönemde Birliğin hakim daireleri tarafından himaye edilen Ermenistan Azerbaycan'a karşı açık saldırganlık politikası yürütmüş, sonuçta huzurlu sakinler katledilmiş, yerleşim birimleri yıkılmış, yağmalanmış ve yakılmıştır. Bu yıllarda Dağlık Karabağ'da Ermeniler tarafından işlenen 2559 çarpışma, 315 silahlı saldırı, 1388 ateşe tutma durumları kayda alınmıştır ki, bunların sonucunda 514 kişi ölmüş, 1318 kişi yaralanmıştır⁵.

Mono-etnik devlet yaratmayı başaran Ermenistan silahlı kuvvetleri ona hamilik eden devletlerin yardımından yararlanarak, Dağlık Karabağ bölgesinin (4,4 bin km²) sınırları dışında bulunan ve onun arazisinden 4 kez büyük olan Laçın, Kelbecer, Ağdam, Füzuli, Cebail, Kubatlı ve Zengilan bölgelerini işgal ettiler. Tüm bu bölgeler Ermeniler tarafından etnik temizlemeye maruz kalmıştır. Öyle ki, Ermenistan'ın toprak davası nesnesi olan Dağlık Karabağ'ın 120 bin kişilik Ermeni toplumunun kendi kaderini tayin etmek girişimi gibi kaleme verdiği bu süreç Azerbaycan'ın işgal altındaki bölgelerinden 1 milyondan fazla nüfusun (toplam nüfusun 15%-i) kendi toprağında göçmesine neden oldu⁶.

Halihazırda Azerbaycan topraklarının 20%'den fazlası Ermenistan silahlı kuvvetlerinin işgali altındadır. İşgal sonucunda 900'e yakın yerleşim

³ Hacıyev N., *Dağlık Karabağ Tarihinden Dökümanlar*, Bakü 2005, s.143

⁴ *Ermeni Terörist Gruplarının İnsanlığa Karşı Cinayetleri (XIX-XXI Asır)*, Bakü 2002, s. 276-278

⁵ Sultanov Z. *Karabağın Kara Günleri*. Bakü, «Yazıcı», 1992, s. 148

⁶ *Ermenistan Devletinin Azerbaycan Cumhuriyetine Karşı Saldırısı*, Bakü 1994, s. 4-6

birimi, 22 müze ve 4 resim galerisi, tarihi önemi olan 9 saray, ender tarihi önemli 40 bin müze serveti ve ekspanatı, 44 tapınak ve 9 cami yıkılmış, yağmalanmış ve yakılmıştır. Ayrıca, 927 kütüphanede 4,6 milyon kitap ve değerli tarihi-elyazmalar imha edilmiştir.

Askeri saldırı cumhuriyetin 17 bin km² en verimli topraklarının işgaline, 900 yerleşim biriminin, 7 bin sanayi ve tarım alanının, 700 eğitim, 665 sağlık ocağının, 800 km araba yolunun, 160 köprüünün, 23 bin km. su ve 15 bin km. elektrik hattının yok edilmesine sebep olmuştur⁷.

Dakikleştirilmemiş bilgiye göre, manevi-psikolojik darbelerden ilave olarak, Azerbaycan ekonomisine yaklaşık 60 mld. ABD dolarından çok hasar değmiştir.

Bütün dönemlerde olduğu gibi Ermenilerin gerçekleştirdiği bu işgalcilik siyaseti toplu katliamlarla beraber hayata geçmiştir. Öyle ki, 1988-1993 yıllarında Ermenistan'ın askeri saldırısı sonucunda 20 000 Azerbaycanlı hayatını kaybetmiş, 100 000 kişiden çoğu yaralanmış, 50 000 kişi ise çeşitli derecede hasar alarak özürlü olmuştur. Çatışma döneminde 4853 kişi kayıp düşmüş, onlardan 1357'si esirlikden azad edilmiş, 783 kişi ise halen Ermenistan'da esir durumunda kalmaktadır. Uluslararası Kızıl Haç Komitesi'nin verilerine göre 439 kişi esirlikte ölmüştür⁸.

Ermenilerin Hocalı'da Yaptıkları Soykırımı

XX yüzyılın sonunda Ermenilerin Hocalı'da yaptıkları bu kanlı facia tüm insanlığa karşı yöneltilmiş en ağır suçlardan biri olarak değerlendiriliyor. Dünya tarihinde Hocalı faciası tarihin hafızalardan hiç silinmeyen Xatın, Hiroşima, Nagazaki, Sonqmi, Ruanda, Srebrenitsa ve Xolokost gibi korkunç facialardan hiç de geri kalmıyor. Adı geçen olaylar savaşlar tarihine sivil halkın soykırımı olarak dahil olmuş ve tüm dünyada geniş yankı doğurmuştur.

Planlı şekilde gerçekleştirilen bu soykırımın özellikle Hocalı'da işlenmesi sırasında Ermeniler Azerbaycan'ın bu eski yerleşim bölgesinin yeryüzünden silinmesini amaç edinmiştiler. Çünkü Hocalı Azerbaycan'ın eski dönemlerine sahip alanlardan biri olarak tarih ve kültür anıtları ile seçilmekteydi. Azerbaycanlılardan oluşan 7 bin kişiden fazla nüfusu olan Hocalı (arazisi: 0,94 kv. Km.) Ermeniler yaşayan köylerin kapsamında en

⁷ Hacıyev N. Dağlık Karabağ tarihinden dökümanlar. Bakü, 2005, s.158.

⁸ Aynı yerde, s.157

büyük ve eski yerleşim yeri olmuştur⁹. Öyle ki, burada eski tarihi anıtlar günümüze kadar kalmakta idi. Bilindiği gibi, Hocalı yakınlarında bizim milattan önce XIV-VII yüzyıla ait olan Hocalı-Gedebey kültürünün örnekleri mevcuttu. 1992 Şubat'ında Ermeni-rus birleşik silahlı kuvvetleri Hocalı nüfusunu acımasızca katl ederken soykırımın en iğrenç aşaması olan izi kaybetmek gibi menfur eylemlere de el atmış ve Azerbaycan halkı, aynı zamanda insanlık için ender anıtlar örneği olan Hocalı anıtlarını da dağıtmışlar.

Aynı zamanda, Hocalı şehri Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesinde stratejik bir toprak gibi de Ermenileri rahatsız etmekteydi. Çünkü, Hocalı Hankendin'den 10 km güneydoğuda, Ağdam-Şuşa ve Esgeran-Hankendi yollarının arasında yerleşiyordu¹⁰. Şehrin önemini arttıran nedenlerden biri de Dağlık Karabağ'ın tek havaalanının işte burada yerleşmesi idi. Dolayısıyla Ermenistan silahlı kuvvetlerinin temel amacı Hocalıdan geçen Esgeran-Hankendi yolunu kontrol etmek ve Hocalı'da bulunan havalimanını ele geçirmektir.

Henüz faciadan 4 ay önce, yani Ekim 1991 yılı sonundan itibaren şehre giden tüm otomobil yolları kapanmış ve Hocalı'nın ablukası başlanmıştı. Ayrıca, 2 Ocak 'tan itibaren Hocalı'ya elektrik verilmesi de kesilmişti.

Böylelikle, artık Hocalı'nın Azerbaycan'ın diğer bölgeleri ile tüm ilişkileri kesilmiş, sadece tek ulaşım vasıtası helikopter kalmıştı. Ancak birkaç ay sonra Hocalı ile helikopter ilişkisi de kesildi. Yani 28 Ocak 1992 yılında Ağdamdan Şuşaya uçan 27137 sayılı Mİ-8 helikopter şehre ulaşmamış, Halfeli köyünün üzerinde Hankendi tarafından açılan roket ateşi sonucu parlatılmıştı, içerisinde bulunan 3 kadro üyesi ve 41 yolcu hayatını kaybetmişti¹¹. Bundan sonra ise, Ermenistan ordusu ardarda yukarı Karabağ'da Azeriler yaşayan son yerleşim yerlerini de işgal ettiler.

1992 yılının başlarında Ermeniler daha vahim suçlar işlediler. Öyle ki, Şubat ayının birinci ongünlüğünde Şuşanın Malıbeyli ve Kuşçular, aynı zamanda Dağlık Karabağ dışında bulunan Kelbecer'in Ağdaban köyleri Ermenistan silahlı kuvvetleri tarafından istila edildi. Saldırı sırasında 100'den fazla Azerbaycanlı öldürülmüş, 140'dan fazlası yaralanmış ve esir

⁹ Boran Aziz. Hocalı soykırımı: nedenleri, hayata geçirilme yolları ve sonuçları. Bakü, 2008, s.10.

¹⁰ Aynı yerde s.10

¹¹ Ermeni terörist gruplarının insanlığa karşı cinayetleri (XIX-XXI asır.). Bakü, 2002, s.282.

alınmıştır. Bu kanlı olaylar Hankendi’nde yerleştirilmiş Rusya’nın 366. motoatıcı ve 81. Alayı’nın katılımıyla gerçekleştirilmiştir¹².

13 Şubat’tan 17 Şubat’a kadar ise, Ermenilerin Hocavend ilçesi Karadağlı köyüne saldırısında onun 92 köy korucusu ve 54 sakini öldürülerek silos kuyusuna atılmış, 117 kişi köy nüfusu (çocuk, kadın, ihtiyar, delikanlı) rehin alınmış ve sonradan onların 77’si vahşice katledilmiştir. Ayrıca, 1991 yılı 28 Haziran da Ermeniler bu köyün Verendeli Çiftliği’nde 6 kişiyi yandırmışlardır¹³.

1992 yılı 25 Şubat’tan 26’na geçen gece Ermenistan silahlı kuvvetleri Hankendi’nde yerleşen eski SSCB’nin 4. ordusunun 23. bölmesine dahil olan 366. motoatıcı alayın 10 tankı, 16 zırhlı transpartyoru, 9 yayaların savaş aracı, 180 kişi askeri uzmanı ve hayli askeri kuvvesiyle Hocalini kuşattı. Ermeniler en modern silahlarla şehre saldırarak Hocalı kentini yerlebir ettiler. Bir çok ağır araçla şehir tamamen yıkılmış, yakılmış ve insanlar özel acımasızlıkla katl edilmişler. Aralarında başları kesilen, gözleri çıkarılan, derisi soyulan, diri diri yakılan ve diğer şekle salınanlar çoğunlukta teşkil ediyordu.

Bu soykırım sonucunda, resmi rakamlara göre, 613 kişi öldürülmüştü ki, onlardan 63’ü çocuk, 106’sı kadın, 70’i ise yaşlılar vardı. 8 aile tamamen yok edilmişti. 76’sı çocuk olmakla 487 kişi sakat edilmişti. Ayrıca, 1275 kişi esir alınmış, 150 kişi kayıp düşmüştür¹⁴.

Kuvvetler oranı eşit olmayan savaşlardan sonra Hocalı’da olan koruma kuvvetleri son kişiye kadar savaşıp düşmana çok ciddi direniş gösterdiler. Bunun kendisi de o dönemde savunma yeteneği zayıf olan bir şehri savunan insanların gösterdiği en büyük kahramanlık örneği idi. Hocalı’ya saldırı sırasında kuşatmada kalmış kentin 3000 kişiyedek silahsız sivil halkı düşmandan kurtulmak için şehri terk etti. Ne yazık ki, o dönemde Hocalı’ya hiçbir yardım gösterilmemesi nedeniyle bu nüfusun hemen hemen büyük bir bölümü Ermeni vahşetinden kurtulamadı.

Soruşturma belgelerinden belli oluyor ki, saldırıya önderlik eden ve halihazırda Ermenistan Savunma Bakanı olan Seyran Ohanyanın, ayrıca 366. alayın 3. batalyonunun komutanı Yevqeniy Nabokihinin takımında ek olarak 50’den fazla Ermeni subayı ve gizirleri katılmıştır¹⁵.

¹² Hacıyev N. Dağlık Karabağ tarihinden dökümanlar. Bakü, 2005, s.143.

¹³ Ermeni terörist gruplarının insanlığa karşı cinayetleri (XIX-XXI asır.). Bakü, 2002, s.284.

¹⁴ Aynı yerde, s.284-286.

¹⁵ Hacıyev N. Dağlık Karabağ tarihinden dökümanlar. Bakü, 2005, s.144-145.

Rus subayı binbaşı Yuriy Girçenko günlüğünde yazıyor ki, “Hocalı’ya saldırı planı çok gizli hazırlanmıştı. Öncelikle kent ablukaya alındı. Burada silahlı OMON-çular da vardı. Dolayısıyla, Ağdam doğrultusunda bir koridor açıldı ve silahsız çıkmak kaydıyla OMON-çulara gitmek izni verildi. Koridorla OMON-çularla beraber sivil halk da çıkmaya başladı. Onlar koridorun sonuna geldiğinde asıl katliam başladı. OMON-çular katledildikten sonra çocuk, kadın, ihtiyar olsun, tüm yakalananların diri diri gözleri çıkarılıyor, kulakları kesilerek derisi soyulurdu. Kaçanları ise, Gülablı köyüne kadar takip edip öldürdüler. Koridorda 200’den fazla, kentte ise 300’den fazla Azerbaycanlı esir alındı”.

Hatta, Rusya basınında da Ermeni gaddarlığını kanıtlayan makaleler yer almıştır. Öyle ki, “İzvestiya” gazetesinin 13 Mart 1992 tarihli sayısında Rus askerinin dili ile aşağıdaki bilgiler yer bulmuştu: “Binbaşı Leonid Kravets: ben tepenin üstünde 100’e yakın cesedi gözlerimle gördüm. Bir oğlanın başı yoktu, her yanda özel acımasızlıkla öldürülmüş bayan, çocuk ve ihtiyar cesedi görünüyordu”¹⁶. Ermenilerin Hocalı’da yaptıkları vahşilikleri delillerle isbat eden Rusya’nın «Memorial» Hukuk-Savunma Merkezi’nin bilgisinde hatta, diri insanın kafasının derisinin soyulması bilgisi da kayda alınmıştır¹⁷.

Ayrıca, Ermeni-Rus birleşik silahlı kuvvetlerinin Azeri nüfusa karşı Hocalı’da insanlığa sığmayan ve benzeri görülmemiş gaddarlığı olaydan az sonra dünyanın en öndegiden yayın organlarının sayfalarında da yer bulmuştur.

Ermenilerin en modern araçları ve paralı çeteleri hakkında Ermeni lobisinin geniş faaliyet gösterdiği Fransa’da yayınlanan “Valer aktuel” dergisi 14 Mart 1992 sayısında konu hakkında bilgi vererek yazıyordu: Bu “özerk bölgede ‘Ermeni silahlı birlikleri Ortadoğu’dan gelenlerle en modern askeri araçlara, özellikle helikopterlere sahiptirler. ASALA’nın Lübnan’da ve Suriye’de askeri kampları ve silah-mühimmat depoları var. Ermeniler Karabağ Azerbaycanlılarını katli etmiş, 100’den fazla Müslüman köyünde katliam yapmışlar”¹⁸.

Ayrıca, Fransa’nın “Le Monde” gazetesi 14 Mart 1992 tarihli sayısında Ermenilerin yaptıkları vahşetler hakkında: Ağdamda olan yabancı gazeteciler Hocalı’da katledilmiş kadınlar ve çocuklar arasında kafasının

¹⁶ “İzvestiya”, 13 Mart 1992

¹⁷ Hacıyev N. Dağlık Karabağ tarihinden dökümanlar. Bakü, 2005, s.144.

¹⁸ “Valer actual” dergi , 14 Mart 1992.

derisi soyulmuş, tırnakları çıkarılmış üç ceset görmüşler. Bu Azerbaycanlıların propagandası değil, gerçektir “¹⁹.

Ermenilerin yaptıkları vahşilikleri sağ kalmış hocalıların diliyle İngiliz “The Times” gazetesi 1 Mart 1992 tarihli sayısında şöyle tasvir ediyordu: “Ermeni askerleri yüzlerce aileyi öldürdüler. Sağ kalanlar diyorlar ki, Ermeniler 450 ‘den fazla çoğu kadın ve çocuk olan azerbaycanlıyı kurşunlamışlar. Yüzlerce, belki de binlerce kişi kayıp düşmüştür. Hocalı kaçan diğer kadınlarla ve çocuklarla bir arada Ağdama gelmiş Raziye Aslanova diyor ki, onlara ardı-arkası kesilmeden ateş açıyorlardı. İnsanları diri diri yakıyor, kafalarının derisini soyuyordular. Dediğine göre, kocası, kayınbiraderi ve oğlu katledilmiş, kızı ise kayıp düşmüştür “²⁰.

Ayrıca, İngiltere’nin “Financial Times” gazetesi 14 Mart 1992 tarihli sayısında Rus ordusunun içerisinde Ermenilerin olması ile ilgili yazıyordu: “General Polyakov bildirdi ki, 366. alayda bulunan 103 Ermeni askeri Dağlık Karabağ’da kalmıştır”²¹. Fakat, 2 Mart 1992’de Hocalı soykırımının izlerini kaybettirmek için ruslara ait 366. motoatıcı alay Gürcistan’ın Vaziani şehrine taşınmış, 10 Mart’ta ise mareşal Şapoşnikovun emriyle aynı alay iptal edilerek içeriği başka alaylara dağıtılmıştır²².

Hocalı gerçeklerinin dünyaya anlatılması ve uluslararası alanda yayılması

Tüm dünyanın gözü önünde yaşanan bu korkunç soykırımın asıl mahiyeti sadece ulusal lider Haydar Aliyev 1993 yılında siyasal iktidara yeniden döndükten sonra açıklanmış, Şubat 1994 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi Hocalı soykırımına politik-hukuki değer vermiştir. Ayrıca Azerbaycanlılara karşı zaman zaman işlenmiş soykırım ile ilgili ulusal lider Haydar Aliyev’in 26 Mart 1998’de imzaladığı kararnameyle 31 Mart Azerbaycanlıların Soykırım Günü ilan edilmiştir²³.

25 Şubat 2002 yılında ulusal lider Haydar Aliyev Hocalı soykırımının 10. yıldönümü ile ilgili halka konuşmasında bu acımasız soykırımına asıl değeri vermiştir: “Hocalı faciası 200 yıla yakın bir sürede Ermeni şovnist-

¹⁹ “La Mond”, 14 Mart 1992

²⁰ “The Times”, 1 Mart 1992

²¹ “Financial Times”, 14 Mart 1992

²² Hacıyev N. Dağlık Karabağ tarihinden dökümanlar. Bakü, 2005, s.145.

²³ Azerbaycanlıların soykırımı ile ilgili Azerbaycan Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanının fermanı, 26 mart 1992 – Azerbaycanlıların soykırımına dair (8 dilde). Bakü, 1998, s.8.

milliyetçileri tarafından Azerilere karşı düzenli olarak gerçekleştirilen etnik temizleme ve soykırım politikasının devamı ve en kanlı sayfasıdır²⁴.

Halihazırda bu süreç Azerbaycan'ın dış politikasının temel yönlerinden biri olarak belirlenmiştir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in başarılı dış politikası sonucunda artık bir takım uluslararası kurumlar kabul ettiği bir takım belgelerde Ermenistan işgalci devlet gibi gösterilmiştir.

Hocalı gerçeklerinin dünyaya anlatılması, uluslararası alanda yayılması ve bizzat soykırımına objektif fiyat verilmesi yönünde sürekli olarak adımlar atılmıştır. Bu açıdan Haydar Aliyev Vakfı, özellikle onun başkanı, UNESCO ve İSESKO-nun hoşmeramlı büyükelçisi Mihriban hanım Aliyevanın gördüğü işler oldukça takdire layıktır. Öyle ki, Vakf insanlığın en büyük facialarından biri olan Hocalı Soykırımı hakkında bilgilerin dünyaya ulaştırılması yönünde çok sistemli ve düzenli çalışmaktadır. Vakfın desteği ve organizesi ile öğrenciler arasında düzenlenen "Hocalı - çocukların gözü ile" resim yarışmasının, el işlerinin ve fotoğrafların dünyanın önde gelen ülkelerinde düzenlenen fuarı dünya kamuoyunda yirminci yüzyılın en büyük trajedisini hakkında daha dolgun tasavvur yaratmıştır.

Ayrıca, 26 Şubat Haydar 2007 yılında Aliyev Fonunun girişimi ile Brüksel'de düzenlenen "tecavüzün kurbanları" adlı fotoğraf ve çocuk resimlerinin fuarı da bu gerçeklerin uluslararası âleme erdirilmesi çalışmasının devamıdır. Fon soykırım ile ilgili gerçekleri dünya kamuoyuna duyurmak için 19-26 Şubat 2011 tarihinde Türkiye'nin İstanbul ve daha 25 ilinde "Hocalı haftası" adlı etkinlikler programı çerçevesinde anım törenleri yapılmıştır²⁵. Ayrıca Hocalı faciasının uluslararası alanda tanıtılması yönünde 14 Şubat 2008 yılında Berlin'de düzenlenen "Hocalı Soykırımı ve 1915 olaylarındaki gerçekler" adlı bilimsel konferans da son derece önemli olmuştur. Konferansta Haydar Aliyev Vakfı desteği ile hazırlanmış "Hocalı - çocukların gözü ile" adlı fuar düzenlenmiş, aynı zamanda Ermeni gaddarlığını yansıtan kitaplar dağıtılmıştır²⁶.

Haydar Aliyev Vakfı'nın desteği ile Hocalı faciasının yıldönümü 2010 yılında artık dünyanın 100'den fazla noktasında anılmıştır. Soykırımla ilgili bir dizi işler Fondun hazırladığı propaganda materyalleri bazında uygulanmaktadır.

²⁴ "Azerbaycan" gazetesi, 26 Şubat 2002.

²⁵ "Azerbaycan" gazetesi, 26 Şubat 2007.

²⁶ "Azerbaycan" gazetesi, 16 Şubat 2008.

Hali hazırda Haydar Aliyev Vakfı farklı ülkelerde geniş çapta düzenlediği ve facianın gerçeklerinin yayılmasına yönelik anım organizasyonları Rusya Federasyonundaki temsilcilik tarafından İslam Konferansı Teşkilatı (İKT) İşbirliği ve Diyalog Uğrunda Gençler Forumu çerçevesinde başarıyla devam ediyor.

8 Mayıs 2008 yılında, Şuşa şehrinin işgalinin yıldönümünde İslam Konferansı Örgütü'nün (İKÖ) Gençlik Forumu'nun (IKGF) kültürlerarası diyalog üzere baş koordinatörü Leyla Hanım Aliyeva'nın girişimiyle "Hocalı'ya adalet" kampanyası oluşturulmuş, çalışmalarına ise Şubat 2009'ta başlamıştır. Hali hazırda 30'un üzerinde ülkede yüzlerce gönüllünün katılımıyla başarıyla sürdürülen "Hocalı'ya adalet" uluslararası bilgi ve teşvikat kampanyası da bu işe katkısını vermektedir. Bu kampanyanın amacı uluslararası toplumu Hocalı Soykırımı ile ilgili bilgilendirmek, katliama uluslararası alanda manevi-siyasi değer verilmesine ve bu kanlı katliamın kurbanlarının hatırasının yâd edilmesini sağlamaktır²⁷.

Artık Leyla Hanım Aliyevanın Hocalı soykırımının daha geniş çapta kutlanması girişimi bazı ülkelerde devlet düzeyinde desteklenmiştir.

31 Ocak 2010 yılında İslam Konferansı Örgütü'ne üye devletlerin Parlamento Birliği'nin (İKT Pİ) Ugandanın başkenti Kampala kentinde yapılan ve 51 ülkenin parlamento heyetleri başkanlarının katıldığı VI oturumunda forumun girişimi ile "IKGF ile İKT Pİ arasında işbirliği" ile ilgili karar imzalanmıştır²⁸. "Hocalı'ya adalet" uluslararası kampanyası çerçevesinde kabul edilmiş kararnamede Hocalı faciyesine "Ermeni silahlı kuvvetleri tarafından sivil halkın toplu katliamı" ve "İnsanlığa karşı suç" gibi değer verilmiştir. Kararnamede "Hocalı'ya adalet" uluslararası kampanyasına hem ulusal, hem de uluslararası düzeyde tam destek vermeye çağırın bölüm de yer bulmuştur. Bu, uluslararası kurumlar tarafından Hocalı faciasını "insanlık suçu" olarak tanıyan ilk belgedir.

Bu, başarılı kampanya başladıktan az sonra İKÖ dışişleri bakanları tarafından Hocalı faciasını kitle katliamı gibi değerlendirmek konusunda kararnamenin kabulüne ulaşılmasıdır. Temmuz 2009'ta ise İKÖ Gençlik Forumu ile İSESKO arasında imzalanan anlaşma doğrultusunda Hocalı faciası hakkında bilginin İKÖ ülkelerinin tarih kitaplarına ilave edilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştır²⁹.

²⁷ "Halk gazetesi", 25 Şubat 2010.

²⁸ "Halk gazetesi", 27 Şubat 2010.

²⁹ "Halk gazetesi", 25 Şubat 2010.

Soykırımın tanınması ve katliama siyasi değer verilmesi yönünde yapılan çalışmalar artık daha ciddi sonuçlar vermektedir. Öyle ki, artık Hocalı soykırımının 14., 15. ve 16. yıldönümü Moskova'da, Almanya'da, ABD'de, Türkiye'de, Ukrayna, Kazakistan, Gürcistan, Kuveyt ve dünyanın birçok ülkesinde kutlanmıştır. 2005 Şubat'ında, 23 Şubat 2006 yılında ve 2007 Şubat'ında TBMM özel toplantılarında Hocalı Soykırımı ile ilgili konu geniş müzakere edilmiştir³⁰.

2011 yılında Hocalı soykırımının 19. yıldönümü ABD Kongresinin Temsilciler Meclisi'nde anılmıştır³¹. Bu yıl Şubat 19-dan 26-a kadar ise Türkiye'nin farklı kentlerinde "Hocalı haftası" adlı etkinlikler programı çerçevesinde çeşitli anım törenleri ve gösteriler planlanmaktadır. Dünyanın bazı şehirlerinde de artık bu ölçü geniş ölçü almaktadır.

Uluslararası hukuka göre soykırım barış ve insanlık aleyhine yönelen ameldir ve en ağır suç olarak algılanıyor. Bu konuda BM Genel Kurulu'nun 9 Aralık 1948 yılı tarihli 260 (III) sayılı kararı kabul edilmiş ve 1961 yılından yürürlüğe giren "Soykırım cinayetinin önlenmesi ve cezalandırılması" sözleşmede soykırım cinayetinin hukuki dayanağı tespit edilmiştir.

Ermenistan'ın Azerbaycan'a karşı saldırısı sırasında bu sözleşmede tespit edilmiş soykırım suçuna giren tüm ameller Azerbaycanlılara karşı uygulanmıştır. Bu işgalci devletin yürüttüğü saldırganlık politikası 20 yıldan fazladır ki, dünya kamuoyunun gözü önünde yaşanıyor. Bu nedenle devletimiz bu sözleşmeyi gözönünde tutarak, Ermenistan Cumhuriyeti'ne karşı BM Uluslararası mahkemesinde dava kaldırmak için tüm yasal hukuklara sahiptir.

Sorunun çözüme bağlanması sürecinde Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev başta barış seçeneğine öncelik vermektedir. Fakat Cumhurbaşkanı İlham Aliyev Azerbaycan halkı ve devletinin bu işgali, etnik temizlik politikası ve topraklarımızın geçici olarak kaybedilmesi ile asla barışmayacağını bildirmekle beraber, kendi topraklarımızı geri almak için tam hakkımızın olduğunu ve bunun uluslararası hukuk kuralları ile teyit edildiğini vurgulamıştır.

Devlet başkanı İlham Aliyev 10 Şubat 2011 yılında Goranboyda göçmenler için kurulmuş yerleşim mahallesinin açılışında Hocalı Soykırımının yirminci yüzyılın en büyük cinayetlerinden biri olduğunu

³⁰ "Halk gazetesi", 26 Şubat 2010.

³¹ "Azerbaycan" gazetesi, 23 Şubat 2011.

belirterek söylemiştir: “Hocalı soykırımı Ermenilerin vahşetini göstermiştir. Ama yine de söylüyorum, henüz dünyada çifte standartlar politikası mevcuttur, Ermeni lobisi, dünya Ermenileri ve onların hamileri çalışıyorlar ki, Ermenileri bu durumdan çıkarsınlar. Biz ise bundan sonra da çalışacağız ki, tüm dünya Hocalı hakkında bilsin. Bizim şimdi imkanlarımız da artıyor, propaganda olanaklarımız da genişliyor”.

KAYNAKÇA

1. Arzumanlı V., Mustafa N. Tarihin kara sayfaları. Sınırdışı. Soykırım. Göçgünlük. Bakü, 1998.
2. Azerbaycanlıların soykırımı ile ilgili Azerbaycan Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanının fermanı, 26 mart 1992 – Azerbaycanlıların soykırımına dair (8 dilde). Bakü, 1998.
3. Boran Aziz. Hocalı soykırımı: nedenleri, hayata geçirilme yolları ve sonuçları. Bakü, 2008.
4. Ermeni terörist gruplarının insanlığa karşı cinayetleri (XIX-XXI asır.). Bakü, 2002.
5. Ermenistan devletinin Azerbaycan Cumhuriyetine karşı saldırısı. Bakü, 1994.
6. Hacıyev N. Dağlık Karabağ tarihinden dökümanlar. Bakü, 2005.
7. Sultanov Z. Karabağın kara günleri. Bakü, 1992.
8. “The Times”, 1 Mart 1992.
9. “İzvestiya”, 13 Mart 1992.
10. “Valer actual” dergi , 14 Mart 1992.
11. “La Mond”, 14 Mart 1992.
12. “Financial Times”, 14 Mart 1992.
13. “Azerbaycan” gazetesi, 26 Şubat 2002.
14. “Azerbaycan” gazetesi, 26 Şubat 2007.
15. “Azerbaycan” gazetesi, 16 Şubat 2008.
16. “Halk gazetesi”, 25 Şubat 2010.
17. “Halk gazetesi”, 27 Şubat 2010.
18. “Halk gazetesi”, 25 Şubat 2010.
19. “Halk gazetesi”, 26 Şubat 2010.
20. “Azerbaycan” gazetesi, 23 Şubat 2011.